

بررسی فونت در دو فارسی ساز

■ نکيسا دشت نورد

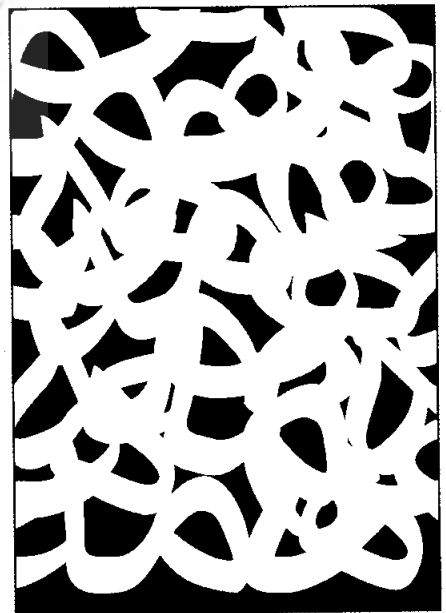
Study of font (typeface) in two farsi maker

Nakisa Dashtnavard

بررسی فونت های هم نام متفاوت

دلیل وجود انسانهای بسیار با نام احمد است. با این مقدمه به سراغ بحث اصلی می‌رویم. طراحان گرافیک و کارفرمایان آنان، نیاز به زبان ارتباطی مشخص دارند. وقتی کارفرمایی به طراح خود می‌گوید از فونت میترا در طرح مورد نظرش استفاده کند برای طراح گرافیک مشخص می‌شود که کارفرما چه فونتی را در نظر دارد. اکنون در نظر بگیرید که فارسی نویس‌های مختلف (یعنی نرم افزارهای فارسی نویس که به وسیله آنها متن فارسی را به نرم افزارهای گرافیکی منتقل و از آنها استفاده می‌کنیم) دارای فونت میترا باشند اما شکل این فونت در هر یک متفاوت باشد. در این وضعیت به مرور زمان، زبان ارتباط از بین خواهد رفت و دیگر نام فونت معنای خود را از دست خواهد داد، درست شبیه به نام احمد که افراد مختلف تصوره‌های مختلفی از شکل فردی با نام احمد در ذهن خواهند داشت. این اتفاق است که عملاً در حال وقوع است، اتفاقی به ظاهر ساده و با حرکتی کند، اما مشکل ساز در آینده. برای نمونه «فونت آرام» را در نرم افزار فارسی نویس مریم بسا «فونت آرام» در فارسی نویس پروین مقایسه می‌کنیم. دو فونت همنام با شکلی کاملاً متفاوت تصور کنید در آخرین لحظات یک کار طراحی در حالی که طرح مورد نظر برای

در این نوشتار دو فارسی ساز پروین و مریم مورد بررسی قرار گرفته است. فارسی سازها و فونت‌های فارسی و کلنچار رفتن با آنها جزئی از گرفتاریهای روزمره طراحان گرافیک ایرانی است. وقتی به جزئیات فونت‌های فارسی و فارسی نویس‌ها توجه می‌کنیم، نکات فراوانی در آنها می‌یابیم که جای پژوهش و بررسی بسیار دارد. نکاتی که دانستن آنها برای همه طراحان گرافیک ضروری است. اصولاً عدم وجود مرکزی که به شکلی علمی و دقیق به بررسی فونت‌های فارسی در ایران بپردازد باعث ایجاد مشکلات متعدد برای طراحان گرافیک شده است. گروه پژوهشی عفرای چند سالی است که بر روی این مسئله به طور متمرکز در حال کار است. در پی جمع آوری و شماره گذاری فونت‌های فارسی به نکات جالب اما تاسف باری برخورد می‌کنیم. تعیین نام، شیوه صدا کردن آن را ساده می‌کند. وقتی با کسی صحبت می‌کنیم می‌توانیم نام شخص یا شیء مورد نظری را بیان کنیم. در این حالت، می‌توان فهمید که درباره چه کسی یا چه چیزی صحبت می‌کنیم، مثلاً اگر به شما خواننده عزیز بگویم پراید، متوجه می‌شوید که درباره چه ماشینی صحبت می‌کنم، اما اگر بگویم احمد، نمی‌توان فهمید که راجع به چه کسی حرف می‌زنیم و این به



نیلوفر مهران

کلمه پژواک با قلم زر

نرم افزار پروین

کلمه پژواک با قلم آرام

نرم افزار پروین

کلمه پژواک با قلم زر

نرم افزار مریم

کلمه پژواک با قلم آرام

نرم افزار مریم

کلمه پژواک با قلم ماندانا

نرم افزار پروین

کلمه پژواک با قلم مینا

نرم افزار پروین

کلمه پژواک با قلم ماندانا

نرم افزار مریم

کلمه پژواک با قلم مینا

نرم افزار مریم

کلمه پژواک با قلم پیام

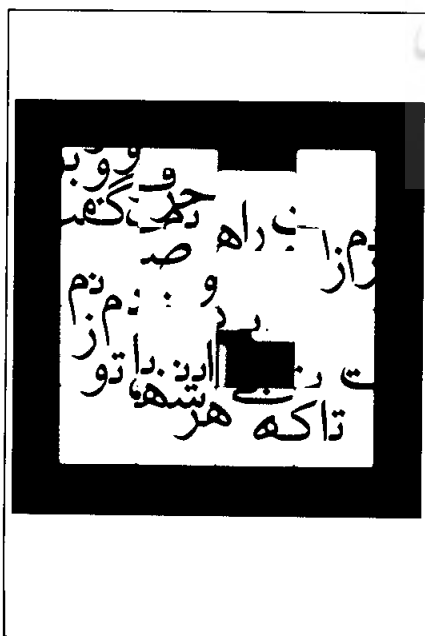
نرم افزار پروین

کلمه پژواک با قلم پیام

نرم افزار مریم

اختلافات را می‌توان در فونت «مینا» در هر دو نرم افزار فارسی نویسی دید. با کمی دقت متوجه می‌شویم که حرف «م» در فونت مینا نرم افزار مریم از بالا شروع می‌شود، حال آنکه در نرم افزار پروین از پایین، همچنین تفاوت در حرف «ر» به خوبی دیده می‌شود. آیا ایجاد این تفاوت‌ها امری لازم بود؟ فونت «زر» نیز یکی دیگر از مواردی است که اختلاف بسیار در هر دو نرم افزار دارد. گاهی فونت‌های موجود احتیاج به ویرایش و به قولی پیرایش دارند اما تا چه حد؟ آیا این تغییرات که گاهی سلیقه‌ای می‌شود و نه علمی بایستی صورت گیرد؟ آیا این تغییرات باعث متفاوت شدن فونت‌ها به مرور زمان نخواهد شد؟ تصور کنید هر شرکتی که فارسی نویسی می‌سازد شروع به ویرایش فونت‌ها به سلیقه خود کند. چه اتفاقی خواهد افتاد؟ یکی از دلایل وجود فونت‌های همنام ولی متفاوت این است که پایگاهی برای ثبت اطلاعات فونت وجود ندارد و این باعث می‌شود که طراحان فونت بدون اطلاع از نام فونت‌های موجود از نام مشابه استفاده کنند. طراحان حروف فارسی در گوشه و کنار

چاپ آماده می‌شود و عجله بسیار در کار وجود دارد (تقریباً همیشه وقتی کارفرما به کار طراحی می‌رسد در کار عجله دارد) کارفرما در خواست کند که از فونت آرام در عنوان استفاده شود و شما از فارسی نویسی دیگر استفاده می‌کنید و نهایتاً اینکه آنچه که چاپ می‌شود به دلیل عدم وجود استاندارد برای زبان مشترک بین کارفرما و طراح به کار باطله تبدیل می‌گردد. اما چه کسی مقصر است؟ کارفرما یا طراح گرافیک؟ همین ناهماهنگی در نام گذاری فونت‌های فارسی در «فونت ماندانا» نیز مشاهده می‌شود، که در هر دو فارسی نویسی نام‌های مشترک با شکلهایی متفاوت دارد. شاید این نکته‌ای باشد که تاکنون متوجه آن نشده باشید مگر آنکه آن اتفاق ساده بر سر شما افتاده باشد. دقت کنید که ما در اینجا تنها به مقایسه دو فارسی نویسی پرداخته‌ایم. مطمئناً اگر این قیاس را ادامه دهیم به نکات بسیار دیگری نیز دست خواهیم یافت. از اختلافات فاحش بین فونت‌های همنام که بگذریم به اختلافات تا حدی جزئی‌تر می‌رسیم که بایستی از چشم پنهان بماند. از این دست



رضا وجدانی

نرم افزار پروین	نرم افزار مریم
مونا	آزاد
پولند سیاه	حسام
گل	تیترا عربی گل
شبیم	هنر
نکیسا	مهدی
تبسم	سامان
طلا	هما
ترنم	دیوانی

چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت
چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت

چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت

چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت

چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت

چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت

چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت

چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت

نکته دیگر که بسیار جالب است، وجود فونت‌های تقریباً یکسان با اسامی متفاوت در یک نرم افزار فارسی ساز است. به عبارت دیگر در فهرست فونت‌های برخی فارسی سازها به فونت‌های یک شکلی برمی‌خوریم که نام متفاوتی دارند. این مسئله به نظر ما یعنی آشفتگی در نام گذاری فونت‌های فارسی. ■

پیام: چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت
اصفهان: چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت
بیداد: چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت
پونه: چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت
سیمما: چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت

فونت‌های غیر همنام، هم شکل

در ادامه بحث به فونت‌های غیر همنام می‌پردازیم که از نظر شکل شبیه به هم هستند و این مسئله را تنها در دو نرم افزار بررسی می‌کنیم. بسیار دیده شده که یک فونت با شکل و پارامترهای یکسان در نرم افزارهای فارسی ساز مختلف نام‌های متفاوتی دارند. مثلاً فونت «مونا» در نرم افزار پروین با فونت «آزاد» در نرم افزار مریم یکی است. البته ممکن است در برخی موارد تفاوت‌های بسیار جزئی دیده شود که در ظاهر فونت به چشم نمی‌آید مثلاً حروف دارای سه نقطه در فونت «نکیسا» نرم افزار پروین با همین حروف در فونت «مهدی» نرم افزار مریم کمی تفاوت دارد. این تفاوت در چیدمان نقطه‌ها خلاصه می‌شود. آیا این تغییر جزئی موجب شده تا نام فونت در یک نرم افزار به کلی تغییر کند؟! ■

بسیارند، برخی حروف اختصاصی خود را دارند و مایل نیستند که به شکل فونت در نرم افزارهای فارسی نویس نصب شود چرا که نصب فونت در یک فارسی نویس همانا و پخش آن بدون قانونمندی خاص در بقیه فارسی نویس‌ها همان. اما بسیاری از طراحان حروف فارسی برای حروف اختصاصی خود نام گذاری نیز کرده‌اند بسیاری از اوقات ناخواسته از اسم مشابه استفاده می‌کنند. برخی فونت‌های همنام با تفاوت‌های جزئی در دو نرم افزار مریم و پروین

فونت پیام: اختلاف در کشیدگی حروف در ارتفاع

فونت اصفهان: اختلاف در برخی حروف

فونت بیداد: اختلاف در برخی حروف از جمله «ک»

فونت پونه: اختلاف در برخی حروف از جمله «آ»

فونت سیمما: اختلاف در برخی حروف از جمله «ق» «آ» و ...

فونت یاس: اختلاف در برخی حروف از جمله «م»